

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 6. dubna 2021 ve věci č. 5434/17– *Liebscher proti Rakousku*

Senát čtvrté sekce soudu jednomyslně rozhodl o porušení článku 8 Úmluvy, když vnitrostátní soudy odmítly převést část majetku stěžovatele po rozvodu na jeho bývalou manželku, a to z důvodu že stěžovatel odmítl předložit celý text rozvodové dohody obsahující informace o majetkovém vypořádání, uspořádání péče o děti, údaje o alimentech či majetku a příjmech stěžovatele s odkazem na ochranu osobních údajů, neboť zákon vyžadoval, aby byla celá rozvodová dohoda zapsána do katastru a tudíž zpřístupněna třetím osobám.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel se rozvedl. K rozvodu došlo na základě dohody manželů o úpravě majetkových poměrů, péči o jejich dvě nezletilé děti a úpravě výživného. Na základě rozvodové dohody podal stěžovatel návrh rejstříkovému katastrálnímu soudu k zapsání převodu vlastnického práva k části společného jmění manželů na svou bývalou manželku. K návrhu přiložil pouze výňatek z rozvodové dohody potvrzený soudem, který obsahoval pouze text týkající se úpravy majetkových poměrů. Soud odmítl návrh na vklad stěžovatele z důvodu nepředložení celého textu rozvodové dohody. Argumentoval, že by neměl možnost posoudit, zda dohoda neobsahovala podmínky nebo další právně relevantní skutečnosti, které by měly dopad na zápis do katastru nemovitostí. Pouze výňatek z rozvodové dohody nemohl být považován za originál.

Stěžovatel se proti rozhodnutí soudu odvolal; tvrdil, že předložení relevantní části rozvodové dohody je v souladu se zákonem. Ze znění výňatku totiž bylo zřejmé, že obsahuje relevantní část pro převod vlastnického práva. Stěžovatel měl za to, že předložení úplného znění rozvodové dohody by bylo v rozporu s předpisy na ochranu osobních údajů. Jak odvolací, tak i nejvyšší soud však jeho opravné prostředky odmítly.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že povinnost předložit úplný text originálu rozvodové dohody rejstříkovému katastrálnímu soudu za situace, kdy by byl tento dokument veřejně přístupný včetně citlivých osobních údajů stěžovatele, představovala porušení jeho práva na respektování soukromého života, a to zejména ochranu osobních údajů ve smyslu článku 8 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Soud k námitce nevyčerpání opravných prostředků připomněl, že v případě výběru mezi několika vnitrostátními prostředky nápravy ve více právních oblastech, má jednotlivec právo si zvolit ten, který se zaměřuje na hlavní porušení. Využití jiného opravného prostředku, se stejným cílem není vyžadováno (*Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*, č. 41720/13, rozsudek velkého senátu ze dne 25. června 2019, § 177). Zda je třeba využít ústavní stížnost, záleží na konkrétních prvcích právního řádu dotčené země a rozsahu jurisdikce ústavního soudu (*Uzun proti Turecku*, č. 10755/13, rozhodnutí ze dne 30. dubna 2013, § 43–48). V případech, kdy je ústavní soud oprávněn výhradně k přezkumu ústavnosti právních předpisů, jsou stěžovatelé povinni využít ústavní stížnost pouze tehdy, když namítají právě neústavnost právního předpisu. Ústavní stížnost nemůže sloužit jako účinný opravný prostředek v případech, kdy namítaná porušení spočívají pouze v chybném použití nebo výkladu ustanovení, které však není svým obsahem protiústavní (*Griřankova a Griřankovs proti Lotyšsku*, č. 36117/02, rozhodnutí ze dne 13. února 2003). V případě stěžovatele měl Soud za to, že vláda nevysvětlila, jaký přidáný zásadní aspekt oproti použití občanskoprávních prostředků nápravy by

ústavní stížnost měla. Navíc stěžovatel nenamítal, že použitý vnitrostátní předpis byl v rozporu s ústavou. Poukazoval naopak na to, že ve věci došlo k nesprávnému výkladu ze strany vnitrostátních soudů. Stěžovatel tvrdil, že ústavně konformní výklad je možný i bez toho, aby byl předpis prohlášen za protiústavní.

Co se týče druhé námitky vlády spočívající v nevyužití možnosti požádat soud o vydání zvláštní rozvodové dohody týkající se výhradně majetkových poměrů, Soud uvedl, že použitý výňatek z rozvodové smlouvy byl také vydán soudem. Za těchto podmínek by bylo nadmíru formalistické očekávat od stěžovatele podání obdobné žádosti. Navíc zákon o manželství umožňoval manželům během rozvodu upravit majetkové poměry v rámci rozvodové dohody, ve zvláštním dokumentu nebo před notářem, přičemž neupřednostňoval ani jedno z nabízených řešení. Z těchto důvodů Soud shledal, že nelze konstatovat, že stěžovatel řádně neochránil své osobní údaje.

Soud uzavřel, že stěžovatel řádně vyčerpal všechny prostředky nápravy a stížnost neshledal nepřijatelnou ani na základě jiných důvodů

b) K odůvodnění

Soud konstatoval, že stěžovatel primárně nenamítal skutečnost, že rejstříkový katastrální soud mohl nahlédnout do jeho rozvodové dohody. Jeho námitka směřovala ke zveřejnění tohoto dokumentu ve veřejném rejstříku, ke kterému měly přístup třetí osoby. Z toho důvodu přezkoumal Soud stížnost prizmatem pozitivních závazků.

Soud zdůraznil, že z článku 8 neplyne pouze závazek státu nezasahovat do práva na soukromí jednotlivců, ale také závazek zřídit systém účinné ochrany a výkonu pro případy nezákonného zásahu spadajícího do jeho rámce. Jedná se například o přijetí opatření k zajištění práva na soukromý život, včetně zajištění právního rámce pro soudní rozhodování a vymáhání, který by chránil práva jednotlivců, a rovněž zavedení zvláštních opatření tam, kde je potřeba. Tento systém by měl umožnit účinné posouzení přiměřenosti případů omezení práv jednotlivce (*Taliadorou a Stylianou proti Kypru*, č. 39627/05 a 39631/05, rozsudek ze dne 16. října 2008, § 55). Hranice mezi negativními a pozitivními závazky státu není přesně vymezena, použitelné zásady jsou nicméně podobné. V obou případech je potřeba posoudit dosažení spravedlivé rovnováhy mezi protichůdnými zájmy jednotlivce a společnosti jako celku za uplatnění prostoru pro uvážení státu (*Bărbulescu proti Rumunsku*, č. 61496/08, rozsudek velkého senátu ze dne 5. září 2017, § 112).

Soud konstatoval, že rejstříkový katastrální soud neprovedl analýzu přiměřenosti protichůdných práv a rovněž se nevěnoval otázce ochrany osobních údajů stěžovatele. Odkázal toliko na doslovné znění zákona o katastru nemovitostí a odmítl stěžovatelův návrh na zápis. Nevěnoval se tak například otázce, zda by nebylo dostatečné, aby stěžovatel předložil celou rozvodovou dohodu vedle jejího výňatku pro účely posouzení, zda výňatek obsahuje všechny relevantní údaje, přičemž by pak pouze výňatek tvořil základ pro zápis do katastru, a byl tedy zveřejněn v rejstříku.

Nejvyšší soud pak potvrdil výklad provedený soudy nižšího stupně bez toho, aby přezkoumal stěžovatelovy námitky ohledně jeho práva na soukromí a ochranu osobních údajů a posoudil přiměřenost napadeného opatření nebo jeho alternativy. V závěru Soud uvedl, že vnitrostátní soudy nepřezkoumaly jádro stěžovatelovy námitky, a to z důvodu nedostatku komplexního přezkumu toho, zda závazek předložení celého textu originálu rozvodové dohody byl slučitelný s účinným výkonem práva stěžovatele na ochranu jeho osobních údajů. Vnitrostátní soudy tak nedostály svého procesního závazku provést komplexní posouzení skutečností týkajících se práva na soukromí stěžovatele podle článku 8 Úmluvy.

Soud rovněž zdůraznil, že údaje obsažené v dohodě byly osobní, neboť zahrnovaly majetkové vypořádání společného jmění manželů, uspořádání péče o děti, informace o alimentech či majetku a příjmech stěžovatele. Vnitrostátní soudy se tak měly zabývat otázkou účinné ochrany práv stěžovatele na soukromí podle článku 8 Úmluvy. Pozitivní závazek vyžaduje po zákonodárci vytvoření právního

rámce, který zabezpečí účinný výkon těchto práv. Vnitrostátní soudy účinně neposoudily možnosti výkladu použitých ustanovení zákona o katastru nemovitostí v souladu s ústavou.

Soud proto rozhodl, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal porušení článku 13 Úmluvy ve spojení s článkem 8, jelikož po schválení zápisu převodu části majetku do katastru nemovitostí neměl mít k dispozici žádný prostředek nápravy, kterým by mohl napadnout zveřejnění dokumentů v registru, které obsahovaly citlivé osobní údaje.

Soud shledal, že stěžovatel měl k dispozici účinné prostředky nápravy porušení článku 8 Úmluvy, které využil. Připomněl, že účinnost prostředku nápravy pro potřeby článku 13 nezávisí na jistotě příznivého výsledku (*Pine Valley Developments Ltd. a ostatní proti Irsku*, č. 12742/87, rozsudek ze dne 29. listopadu 1991, § 66). Pouhá skutečnost, že vnitrostátní soudy přistoupily k odlišnému výkladu relevantních právních ustanovení nečiní prostředek nápravy sám o sobě neúčinným. Soud proto dospěl k závěru o neporušení článku 13 Úmluvy.